

L-isfida Ewlenija għal dan il-Pajjiz fix-Xhur li ġejjin – Ġbir u l-Immaniġġjar tal-iskart

Bla dubju ta' xejn illi l-ikbar sfida li qed u se jkun qed jiffaċċja f' pajjizna fix-xhur li ġejjin, hija dik tal-ġbir u l-immaniġġjar tal-iskart. Din hija sfida li ilha fuq ix-xefaq ta' Pajjizna imma għal dawn l-aħħar 50 sena, konna ċassi u ħsibna li s-sitwazzjoni li ninsabu fiha illum, mhi se tasal qatt.

Illum għadna sitwazzjoni fejn Pajjizna qed jonfoq miljuni ta' ewro sabiex jiġbor minn wara djarna, tunellati ta' skart kuljum. Servizz li għalih, ir-resident mhu jhallas xejn (sa certu punt). Qed ngħid dan għaliex ftit huma dawk li jirrealizzaw illi parti kbira mit-taxxa tagħhom, tmur propju biex jiġi trattat l-iskart li huma stess jarmu.

Dan isir b' diversi modi, fosthom , b' investment ta' miljuni kbar sabiex ikollna impjanti li jkunu kapaċi jisseparaw u jitrattaw l-iskart li narmu ta' kuljum. Miljuni oħra ta' flus jintefqu fuq ikel li ma jiġix ikkunsmat u jispiċċa jintrema. Dan hu l-iktar skart li jħammeġġ u diffiċli biex jiġi trattat biex imbgħad jispiċċa fil-mizbliet tagħna.

Din hija waħda mill-ikbar problemi li għandu Pajjizna; li l-mizbla nazzjonali tagħna issa kwazi faret u fi zmien sena għal sena u nofs oħra, ma jkunx fadal fejn titfa' borza waħda. Ifisser li jekk mhux se jsir pjan issa, fi zmien ftit xhur, Pajjizna se jkun qed jiffaċċja waħda mill-ikbar problemi li qatt kellu quddiemu. Naf u konvint li l-Gvern għandu pjanijiet dwar dan. Pjanijiet li rridu nammettu, se jkunu qed jithaddmu tard minħabba n-nuqqas li kien hemm f' dan il-qasam tul dawn l-aħħar 40 – 50 sena.

Imma dan mhux bizzejjed. Biex il-pjan u l-istrategija tal-Gvern jaħdmu, hemm bzonn koperazzjoni minn kulħadd. Hemm bzonn li l-iskart jiġi separat fl-origini tiegħu. Hemm bzonn li kull qasam jew settur, ikollu l-mezzi biex jagħmel dan. Hemm bzonn li jkun hemm min jinforza u jara li dak li suppost qed isir, effettivament ikun qiegħed isir. U propju għal dan irrid nasal.

Irridu nitilqu mill-punt tat-tluq billi nammettu li f' Pajjizna għad hawn Maltin li qajla jimpurtahom minn x'se jhallu warajhom f'sens ambjentali għal uliedhom. Għad għadna Maltin li jinteressahom biss mill-għatba 'l ġewwa. Dawn huma nies li l-ebda kampanja edukattiva, twila kemm hi twila, mhi se tibdilhom. Multi drastici biss jistgħu iwasslu sabiex jedukaw din il-faxxa ta' nies u dan mhux isir. Dan in-nuqqas qed iwassal sabiex dawk li għandhom sens ċiviku u jagħmlu d-dover tagħhom, jibdew jirraġunaw li l-impenn tagħhom mhu jwassal għalxejn għax haddieħor qed jiġi jaqa' u jgħid minn kull sens ċiviku u allura għaliex għandi nkun jien biss li nagħmel is-sagrificċji?

Min qed ibgħati minn dan kollu? Min qed jiġi akkuzat li mhu jagħmel xejn? Min qed jiġi attakkat fil-media soċjali li m'għandux snien ma' nies smili? Min qed jiġi attribwit b' din ir-responsabbiltà? Hadd ħlief il-Kunsilli Lokali, u dan mhux ġust!

Hu propju għalhekk li bħala Assocjazzjoni tal-Kunsilli Lokali qed inressqu dokument bi proposti konkreti dwar kif din l-isfida għandha tiġi megħluba. Biex issolvi problema trid l-ewwel temmen li tezisti. Mhux biss, trid tistaqsi dwarha lil min qed iġarrabha u jgħixha kuljum. Dan trid tagħmlu għax hadd ħliefu ma jista' jgħidlek x' qed jikkawzaha

u allura x' inhuma s-soluzzjonijiet. Jibqa' biss imbgħad li wara li tisma', tifhem dak li qed jiġi propost u tara' li jiġi attwat. Din hi l-fazi imbgħad li jrid iwettaqha l-Gvern tal-ġurnata.

Ejja nibdew billi naraw x'inhum s-sitwazzjoni prezenti fil-maġġoranza tal-lokalitajiet. Jekk wieħed ifettilu darba s-Sibt wara nofs inhar (wara li sa sagħtejn qabel ikun għadda l-kuntrattur tal-ġbir), imur f' lokalitajiet bħal; Swieqi, San Pawl il-Baħar, San Ġiljan, Paceville, Ħamrun, Sliema, Kirkop, Qawra, Marsaxlokk, Raħal Ġdid, Tarxien, Marsaskala, Mellieħa, biex insemmi ftit, isib diġa ruxxmata boroz suwed jistennew lil kollettur sat-Tnejn filgħodu sabiex jinġabru. Dan sagħtejn biss wara li jgħaddi l-kollettur. Immaġinaw ftit wieħed x' isib il-Ħadd wara nofs inhar u t-Tnejn filgħodu. Din il-problema tkompli tikber jekk Kunsill partikolari ma jiġborx il-borża s-sewda it-Tnejn għax jiġbor il-borża organika, li fiha suppost ikun hemm fdalijiet ta' ikel u skart organiku ieħor. Dan ikun ifisser li jekk ir-resident ma jkunx issepara l-iskart tiegħu u fil-borża s-sewda jiffa' skart organiku, din il-borża, mis-Sibt wara nofs inhar tibqa' fuq il-bankina sal-Erbgħa ta' wara, għaliex imbgħad it-Tlieta ukoll ma tingabarx il-borża s-sewda għax jingabar biss l-iskart riċiklabbli. Mela immaginaw ftit ix-xenarju li qed ikollna; Boroz suwed jiġru barra mis-Sibt wara nofs inhar sal-Erbgħa filgħodu! Dan għax uħud jiddeċiedu li jiġu jaqgħu u jqumu mill-obbligi li huma għandhom lejn il-lokalita tagħhom, lejn Pajjizhom.

Dan iwassalni għal konklużjoni waħda; zmien li nedukaw għadda, spiċċa. M' hemmx x' teduka. Kulhadd jaf li għandu jissepara'. L-unika soluzzjoni hija infurzar.

Il-proposti iwasslu sabiex minnhom stess wieħed jiduna minn fejn ġejja l-problema. Nibdew narawhom waħda waħda u nagħtu s-soluzzjonijiet għalihom. X' inhuma dawn il-proposti?

- Separazzjoni tal-iskart fl-oriġini tiegħu - Obligatorju
- Sistema aktar faċli kif ċittadin jista' jirraporta xi abbuz
- Multi li jithallsu immedjatement fuq il-post
- Aċċess għal Kunsilli Lokali tal-Amministraturi tal-blokkok – Reġistrazzjoni
- Leġislazzjoni fuq is-sidien tal-appartamenti
- Reġistrazzjoni tal-Barranin li jgħixu fil-lokalita'
- Spot checks fuq il-kolletturi
- Kamra tal-iskart f' kumplessi ta' iktar minn 4 appartamenti
- Leġislazzjoni ġdida fuq id-dominju pubbliku
- Ħinijiet tal-ġibr

Is-separazzjoni 'at source'

Kif għidt qabel, għad hawn nies li qed jonqsu milli jagħmlu dak mistenni u mitlub minnhom, minkejja li jafu x' għandhom jagħmlu permezz tad-diversi kampanji edukattivi li saru u li swew eluf ta' flus.

Kieku s-separazzjoni ssir kif għandu jkun, allura l-borża s-sewda m'għandhiex għalfejn tingabar iktar minn darba fil-gimgha. Allura s-soluzzjoni hi li s-separazzjoni trid tiddaħhal b' mod mandatorju.

Il-ħwienet, supermarkets u oħrajn kbar, għandu jkollhom fuq is-sit tagħhom, faċilita' ta' separazzjoni sabiex il-kollettur tagħhom ma jhallatx l-iskart meta jiġbru.

Hija responsabbilta' tal-Gvern imbgħad li jara' li jkollu sistema effiċċjenti ta' infurzar, b' deterrent qawwi li wieħed ikollu jaħsibha darbtejn qabel jabbuza'.

Sistema aktar faċli kif ċittadin jista' jirraporta' l-abbuzi

Bhalissa għandna sistema redikola li jekk cittadin, b' sens ċiviku u impenn, jara' abbuz u jmur jirraporta, dan ikun mitlub illi jitla' jixhed sabiex jiddentifka' lil persuna u jgħid dak li ra. Dan anki meta jiġi pprovdut ritratt jew video tal-abbuz li jkun qed isir.

Hemm bzonn tibdil leġislattiv li l-provi provduti miċ-ċittadin ikunu suffiċċjenti sabiex issir gustizzja u minn jabbuza jieħu dak li ħaqqu. Bizzejjed wieħed ikun ħa l-inkarigu li jagħmel rapport, ma nistghux nippretendu wkoll li jieħu xi ġurnata off mix-xogħol biex jitla' jixhed, kultant kontra l-ġar tiegħu.

Multi li jithallsu 'on the spot'

Sitwazzjoni reali hija li meta b' ħafna kedded xi ħadd jiġi mħarrek, issib li sakemm dan jirċievi riferza biex jidher quddiem it-tribunal, jew ikun bidel l-indirizz jew inkella jkun xi barrani li jkun ilu gimgħat li telaq minn pajjizna.

Sitwazzjoni li jekk int Malti u tinqabad tabbuza' tħallas, u hekk għandu jkun imma jekk tkun barrani, tgħaddieha lixxa.

Dan m'għandux ikun l-uniku rimedju u li l-multi, f' certi kazi jridu jithallsu fuq il-post stess. Li wieħed ma jkollux flus fuqu mhix skuza. Nagħti eżempju... Barra minn xtutna jekk tinqabad bla biljett fuq karozza ta' trasport pubbliku, l-uffiċjal tal-infurzar jiġi miegħek sa l-eqreb ATM li jkun hemm u dak il-hin ikollok tiġbed il-flus li għandek bzonn biex tħallas. Darba tipprova titkessaħ ghax jekk ma tħallasx, tibqa' arrestat sakemm xi qarib tiegħek jew ħabib jiġi bil-flus dovuti għal multa li tkun weħilt.

X' għandna inqas minn Pajjizi ohra biex inħaddmu sistemi simili?

Aċċess għal Kunsilli Lokali tal-Amministraturi tal-blokkok – Reġistrazzjoni

Waħda mill-problemi li jiffaċċjaw il-Kunsilli Lokali u li qed tikkontribwixxi bil-kbir għal din is-sitwazzjoni hija illi ħafna appartamenti 'short let', ħadd ma jkun jaf min qed joqgħod fihom. Wisq u wisq inqas min qed jammistra dik il-blokka partikolari.

Li jiġri hu illi hekk kif l-inkwilin joħrog mill-appartament għax ikun skadilu z-zmien, normalment fi tmiem il-gimgħa, is-sid jibgħat fattiga biex tnaddaf il-post. Din naturalment, tbattal dak kollu li ssib u toħorgu barra għal meta jiġi l-kollettur għaliex ftit siegħat wara irid jidhol il-klijent li jmiss. Dan iwassal biex nispiċċaw bi blokka appartamenti b' ruxxmata boroz suwed fid-daħla tagħha.

Ahna qed ngħidu li kull Amministratur ta' blokka appartamenti għandu jkollu l-obligu li jmur jirreġistra għand il-Kunsill Lokali rispettiv, il-blokkok li jkun qed jieħu ħsieb f' dik il-lokalita'. Dan iwassal sabiex il-Kunsill Lokali jkollu referenza fejn idur jekk iseħħ abbuz minn wieħed minn dawg l-appartamenti. Il-leġislazzjoni għandha tkun b' mod illi l-Amministratur ikollu d-dettalji kemm tas-sid kif ukoll tal-inkwilin ta' kull appartament.

Ifisser li s-sid għandu obligu li jinforma' lil Amministratur kull darba li jkun hemm bidla fl-inkwilini fl-appartamenti tiegħu.

Dan iwassal sabiex jibda jkun hemm responsabbilta' u ċ-ċirku ta' abbuz jibda jingħalaq.

Legislazzjoni fuq is-sidien tal-appartamenti

Is-sitwazzjoni bħalissa hija tali fejn is-sidien tal-appartamenti qajla jagħtu kaz lil min qed jikru l-appartament tagħhom jew il-mod li dawn qed iġibu ruħhom fih. Dan iwassal biex jagħmilha aktar diffiċli għall-Kunsilli Lokali sabiex irazznu kull tip ta' abbuz li jista' jseħħ.

Għaldaqstant, bħal fil-kaz tal-Amministraturi, aħna qed ngħidu illi għandu jkun hemm legiislazzjoni b' mod fejn is-sid tiġi attribwita' fuqu r-responsabbilta' ta' għemil l-inkwilin tiegħu. Ifisser li jekk kien hemm abbuz mill-inkwiln u dan ġie mmultat imma ma ħallasx il-mutla għal xi raguni jew ohra (m'għandux ikun bil-proposta li għamilna aktar 'il fuq), dan ikollu jħallas hu. Wara kollox hekk jiġri meta persuan tikri karozza u tagħmel kontravvenzzjoni għax it-taħrika toħrog fuq sid il-karozza.

Dan se jwassal biex il-Kunsill Lokali se jkollu d-dettalji mhux biss ta' min qed joqgħod fl-appartament, imma wkoll l-Amministraturi u s-sidien, Din is-sistema għandha benefiċċji ferm aktar wiesgħa mill-iskart għaliex permezz tagħhom entiajiet oħra se jkunu jistgħu jiċċekkjaw hemmx abbuzi oħra bħal dak li jkollok nies fl-appartament iktar milli hu permessibbli. Mhux biss, imma wieħed ikun jista' jivverifika jekk dak l-appartament hux registrat mal-Awtorita' Maltija għat-Turizmu biex izomm in-nies.

Registrazzjoni ta' Barranin li qed jgħixu fil-lokalita'.

Qed jigi propost ukoll illi meta jkollok barrani li ġie Pajjizna biex jaħdem għal ċertu numru ta' gimgħat, dan għandu jkollu l-obbligu li jmur jirregistra ruħu mal-Kunsill Lokali u jagħti d-dettalji fejn u ma min qed joqgħod jekk ikun il-kaz.

Ħafna lokalitajiet bħal mhu s-Swieqi, hemm komunitajiet sħaħ ta' Serbi u Bulgari li ilhom jgħixu hemm għal diversi xhur u snin. Dawn mhux dejjem jikkoperaw mal-Kunsill Lokali u l-Kunsill ma jkollu l-ebda dettalji tagħhom jekk irid jagħmel rapport lil Awtoritajiet.

Din ukoll issir f' Pajjizi oħra u ma narax għalfejn ma tistax issir f' Pajjizna ukoll

'Spot Checks' fuq il-kolletturi

Lura għall-infurzar, hemm min jgħid u jilmenta illi huma bħala residenti jagħmlu saġrificċju u jisseparaw l-iskart tagħhom imbgħad jigi l-kollettur u jhallat kollox f' daqqa. Xi haga li twassal biex l-isforz li jkun għamel ic-ċittadin jitharbat f' ħakka t' għajn.

Hawn qed ngħidu li għandu jkun hemm spezzjonar frekwenti fuq vetturi tal-kolletturi sabiex tiġi eliminata din il-perċezzjoni, li donna qed issir realta'.

Kamra tal-iskart f' kumplessi ta' iktar minn 4 appartamenti

Il-parti l-kbira tal-izvilupp li qed isir, partikolarment binjiet ta' kumplessi ta' appartamenti, mhux ikollhom fejn is-sidien tagħhom ihallu l-iskart sakemm isir il-ħin biex dan jinħareg għal ġbir.

Barra minn pajjizna, l-appartamenti huma attrezzati b' 'shoots' li direttament iwasslu għal kamra tal-iskart fil-basement tal-kumpless. Minn hemm imbgħad, il-kollettur ikun jista' jiġbor il-boroz kollha bla ma jkun hemm il-ħtieġa li dawn jinħarġu barra.

Forsi din ma tistax issir f' kull zvilupp f' pajjizna imma zgur li għandu jkun infurzat illi kull kumpless ikollu kamra fejn fiha jista' jittpoġġa skip kbir sabiex is-sidien ikollhom fejn ihallu l-boroz tagħhom sal hin tal-ġbir. Għandu jkun hemm multi kbar fejn dan ma jsirx.

Leġislazzjoni ġdida fuq id-dominju pubbliku

Bidla oħra li hemm bzonn fil-ligi hija dwar id-dominju pubbliku. Sfortunatment għadna sitwazzjoni fejn jekk xi ħadd johrog borza barra li tkun fil-parametri tal-parapett jew daħla ta' blokk imma 'l gewwa mill-bankijna, minkajja li xorta barra, dan ma jistax jiġi mħarreġ għaliex hemm huwa meqjus bħala parti privata mil-blokka.

Dan ma jregiex għaliex jekk stess, il-blokka hija ta' iktar minn persuna waħda u għalhekk, min qed jabbuza, xorta waħda qed johloq inkonvenjent għal haddiehor. Barra dan, jekk il-borza titqatta, il-ħmieġ u skart ta' ġo fiha se jispicċa jiġri ma kullimkien

Għaldaqstant, qed nipproponu wkoll din l-emenda fil-ligi.

Ħinijiet tal-Ġbir

Għadna bis-serjeta' nistudjaw il-possibilita' li l-iskart jibda jingabar f' ħin fejn forsi jgħin sabiex inqas boroz jinħarġu barra minn ħinhom. Dan jagħti possibilita' biex ikun hemm ħinijiet iktar konvenjenti għar-residenti u nkunu qed nippruvaw niffacilitaw u ngħinu biex il-lokalitajiet jinzammu iktar nodfa.

Possibilment, dan jgħin ukoll il-flow tat-traffiku fis-sigħat inizjali tal-ghodwa għaliex ma jigix affettwat it-traffiku ta' filgħodu.

Hubs Lokali

Fosri wasal iz-zmien ukoll li nikkunsidraw li jkun hemm hubs lokali fejn wieħed jista' jitfa l-iskart tiegħu. Dawn iridu jsiru wara studju kbir u b' konsultazzjoni wiegħsa. Illum kulhadd johrog jaħdem u kulhadd juza l-karozza privata tiegħu. Nemmen li wasal iz-zmien li jkun hemm proġett pilota fejn ikun hemm hubs fil-konfini tal-lokalitajiet fejn l-iskart jintefa' hemm mir-residenti stess u l-kollettur ikun jista' jiġbor kollox minn dawn il-hubs. Dan iwassal sabiex ikun hemm inqas traffiku fil-qalba tal-irhula u jonqsu wkoll l-emmissjonijiet minn trakkijiet kbar li bħalissa qed iduru f' kull triq ta' pajjizna, kultant f' kobor li jsibu diffikulta' biex jimmanuvraw.

Xi ħaga bħal din tista' tagħti alternattiva oħra billi l-kollettur idur bi trakkijiet izgħar fit-toroq tal-irhula u jmur ibattal f' dawn il-hubs meta jkun hemm bzonn. Trakkijiet kbar jintuzaw bies jigu mbattla dawn il-hubs għall-impjanti rispettivi. Dan isolvi wkoll il-

problema li għandhom bosta lokalitajiet fejn minhabba ċ-ċokon ta' ċertu toroq, trakkijiet kbar jagħmlu ħsara lill-bankini u kultant anki residenzi privati.

Din hija proposta li trid tiġi studjata sew u tibda b' proġett pilota f' ċertu lokalitajiet zgħar u fejn hemm aċċess li dawn jistgħu isiru.

Konkluzjoni

Nemmnu li dawn il-proposti mhux se jsolvu l-problema mill-llum għal għada imma bl-istess mod, bihom se naraw tibdil drastiku għall-aħjar f' dik li hi ndafa f' Pajjizna.

Għax minbarra l-probelma nazzjonali tal-iskart, hemm ukoll is-saħħa u l-ambjent immedjat li l-familji tagħna qed jgħixu fih.

Nemmnu li bl-introduzzjoni ta' dawn il-mizuri, Pajjizna mhux biss isir isbaħ u iktar nadif imma wkoll tinbidel il-kultura tagħna minn ta' x' jimpurtani għal wahda iktar b' sens ċiviku u dixxiplina.

Fin-nuqqas tagħhom, nibzgħu li l-Kunsilli Lokali mhux se jkunu jistgħu jibqgħu parteċipi f' dan il-proġett ta' straterġija nazzjonali sabiex Pajjizna jkompli jzied it-trattament tal-iskart tiegħu. Il-Kunsilli jridu jikkoperaw u jkunu parti minn din l-inizjattiva. Sabiex jagħmlu dan, iridu l-għajuna.

Għalhekk l-appell huwa wieħed; għejnuna sabiex inkunu nistgħu ngħinukom.

Mario Fava

President

Assocjazzjoni Kunsilli Lokali